

но, щоб організована енергетична біржа існувала на спадному потоку переважаних міжсистемних ліній електропередач.

Подальші наукові дослідження будуть стосуватися специфіки транскордонної торгівлі, аукціонної та біржової торгівлі з врахуванням методів управління переважаннями на енергетичних ринках європейських країн.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Біржі, як двигуни ринкових відносин: проблеми й механізми розвитку в Україні єдиного біржового простору [Електронний ресурс] / Аналітичний центр «Академія». – Режим доступу: <http://www.academia.org.ua/?p=320>.
2. Umutlu G., Dorsman A., Telatar E. The Electricity Market, Day-Ahead Market and Futures Market/ Financial Aspects in Energy. A European Perspective. – 2011. – 231 p.
3. Виды рынков электроэнергии [Електронний ресурс] / Точка Роста – Образовательный ресурс для совершенных регуляторов. – Режим доступу : <http://tochkarosta.pro/Novosti/vidy-rynkov-elektroenergii.html>.
4. Regulatory oversight of EXs – Conclusions paper [Електронний ресурс] / CEER – homepage of the European Energy Regulators . – Режим доступу : http://www.ceer.eu/portal/page/portal/EER_HOME/EER_PUBLICATIONS/CEER_PAPERS/Cross-Sectoral/2011/C10-WMS-13-03a_EX%20Oversight%20Conclusions-11102011.pdf.
5. Karan M., Kazdagli H. The Development of Energy Markets in Europe / Financial Aspects in Energy. A European Perspective. – 2011. – 231p.
6. Sector inquiry in the energy sector conducted by the Directorate General for Competition [Електронний ресурс] / European Commission. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu/comm/competition/sectors/energy/inquiry>.
7. Meeus L. Why (and how) to regulate power exchanges in the EU market integration context? Energy Policy № 39(2011). – P. 1470-1475.
8. Bunn D., Zachmann G. Inefficient arbitrage in interregional electricity transmission. Journal of Regulatory Economics 37. – 2010. – P. 243-265.
9. Kristiansen T. A preliminary assessment of the market coupling arrangement on the Kontek cable. Energy Policy № 35(6). – 2007. – P. 3247-3255.
10. Creti A., Fumagalli E., Fumagalli E. Integration of electricity markets in Europe: relevant issues for Italy. Energy Policy № 38(11). – 2010. – P. 6966-6976.
11. Boisseleau F., L.de Vries. Congestion management and power exchanges: their significance for a liberalized electricity market and their mutual dependence [Електронний ресурс] / Working Paper. – Режим доступу : <http://www.docstoc.com/docs/37762937/Congestion-management-and-power-exchanges>.

УДК [334.76:368]:338.432

Тимошенко І.В.

молодший науковий співробітник

*Полтавського регіонального центру досліджень і сприяння розвитку кооперації
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»*

КООПЕРАТИВНА ФОРМА ВЗАЄМНОГО СТРАХУВАННЯ ЯК ВИД СТРАХОВОГО ЗАХИСТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

У статті розкривається механізм взаємного страхування як некомерційної форми страхового захисту сільськогосподарських товаровиробників. На основі зарубіжного досвіду обґрунтовується доцільність та перспективність використання взаємних страхових організацій на національному ринку страхових послуг. Запропонована модель створення сільськогосподарського страхового кооперативу у сфері страхування фермерських господарств.

Ключові слова: агрострахування, взаємне страхування, некомерційний страховий захист, страховий сільськогосподарський кооператив.

Тимошенко И.В. КООПЕРАТИВНАЯ ФОРМА ВЗАИМНОГО СТРАХОВАНИЯ КАК ВИД СТРАХОВОЙ ЗАЩИТЫ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ТОВАРОПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ

В статье раскрывается механизм взаимного страхования как некоммерческой формы страховой защиты сельскохозяйственных товаропроизводителей. На основе зарубежного опыта обосновывается целесообразность и перспективность использования взаимных страховых организаций на национальном рынке страховых услуг. Предложена модель создания сельскохозяйственного страхового кооператива в сфере страхования фермерских хозяйств.

Ключевые слова: агрострахование, взаимное страхование, некоммерческая страховая защита, страховой сельскохозяйственный кооператив.

Tymoshenko I.V. COOPERATIVE FORM OF MUTUAL INSURANCE PROTECTION AS A MECHANISM OF AGRICULTURAL PRODUCERS' NONPROFIT INSURANCE PROTECTION

The article reveals the mechanism of mutual insurance as a nonprofit form of agricultural producers' insurance protection. Based on international experience, the expedience and necessity of mutual insurance organizations' appliance to the national insurance market is justified. The model of agricultural insurance cooperative creation in the sphere of farmer households insurance is proposed.

Keywords: agricultural insurance, mutual insurance, nonprofit insurance protection, agricultural insurance cooperative.

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими й практичними завданнями. У сільськогосподарській сфері різноманітні форми кооперативної діяльності здавна отримали широке розповсюдження. Однак повністю відсутня кооперація в такому важливому секторі, як страхування. Уся система страхування на даний час тримається на комерційних страхових компаніях, які не зацікавлені в обслуговуванні клі-

єнтів з обмеженим платоспроможним попитом при високих ризиках. Як свідчить зарубіжний досвід, найбільш ефективною формою страхового захисту для середніх і дрібних товаровиробників могло б стати некомерційне кооперативне страхування.

У міжнародній практиці до страхових кооперативів відносять організації, створені за принципом взаємного страхування – колективного нагрома-

дження страхового фонду особами, що мають однакові майнові інтереси та еквівалентні страхові ризики. Особливість взаємного страхування полягає у непритомному характері страхових операцій та наданні страхового захисту лише своїм членам. Завдяки своїй специфіці взаємне страхування особливо ефективно при відсутності статистичних показників для технічної організації страхування. Такий спосіб організації страхової справи найбільш прийнятний для сільського господарства, з його залежністю від природно-кліматичних умов і високого ступеня ризику. В умовах України впровадження некомерційного страхування могло б забезпечити надійним й недорогим страховим захистом фермерські господарства й сільськогосподарських товаровиробників. Саме ці обставини обумовили актуальність даного дослідження та вибір теми статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем теорії й практики страхування в сільському господарстві присвячені наукові праці В.Д. Базилевича, О.О. Гаманкової, М.Я. Дем'яненка, М.В. Мниха, С.С. Осадця, Д.В. Полозенка, С.К. Реверчука, П.Т. Саблука, Н.В. Селецької, А.С. Шолойко та інших. Страхування, як один з методів захисту майна сільськогосподарських товаровиробників, висвітлюють в своїх роботах Л.М. Горбач, А.В. Гордійчук, Р.П. Смоленюк, В.М. Фурман. Однак поряд з існуючими науковими доробками залишається ряд проблем, що потребують подальшого опрацювання, зокрема надання страхових послуг сільгоспвиробникам на некомерційній основі, яке дослідниками не розглядалося або порушувалося побіжно. Безпосередньо даної теми стосуються роботи С.А. Навроцького «Розвиток товариств взаємного страхування в АПК» [7] і «Товариства взаємного страхування: стратегія економічного розвитку» [8]. Особливості економічної природи організацій взаємного страхування розглядав П.А. Стрельбицький [11], механізм функціонування західноєвропейських товариств взаємного страхування й страхових кооперативів досліджував А.О. Пантелеймоненко [9]. Разом з тим пошук шляхів оптимального страхового захисту дрібних і середніх сільськогосподарських товаровиробників потребує подальшої розробки питань, пов'язаних із створенням неприбуткових кооперативних підприємств взаємного страхування.

Завдання дослідження полягає в аналізі сутності взаємного страхування як некомерційної форми страхового захисту сільськогосподарських ризиків. На основі зарубіжного досвіду страхування фермерських господарств обґрунтовуються доцільність, потенційні можливості та перспективи використання кооперативної форми взаємного страхування в Україні. Запропонована модель сільськогосподарського страхового кооперативу як елемента національного ринку страхових послуг. Методологічною базою відповідного дослідження є методи наукового пізнання, економічного та порівняльного аналізу.

Основні результати дослідження. В останні роки науковці відзначають наявність кризи у сфері страхових послуг на селі, яка викликана несприятливим фінансовим становищем більшості фермерських господарств, несвоєчасним відшкодуванням збитків страховими компаніями, внаслідок чого компенсується у середньому не більш половини реальних втрат, високою вартістю страхових послуг; відсутністю єдиних підходів і сукупних статистичних даних щодо обґрунтованості страхових тарифів, низьким рівнем довіри сільських товаровиробників до страховиків та ін. [12, с.193].

Безумовно, великі сільгоспідприємства готові до комплексного страхового захисту власної сільськогосподарської продукції за допомогою комерційних страхових компаній. Однак значній частині дрібних і середніх фермерських господарств недостатня фінансова спроможність не дозволяє купувати пропонувані страхові продукти. Між тим вони теж зазнають значних збитків від прояву стихійних факторів природи й при цьому найчастіше не потрапляють до числа тих, хто одержує засоби державної підтримки на відшкодування втрат.

У таких умовах більшість сільськогосподарських ризиків може бути найбільш повно й надійно захищене шляхом некомерційного взаємного страхування, організаційно-правовими формами якого є товариства взаємного страхування (далі – ТВС) та відповідні спеціалізовані кооперативи.

Технологічно страхова діяльність комерційного й взаємного страхування схожі. Але при комерційному страхуванні головною метою акціонерних товариств є прибуток. Засновники чи акціонери, формуючи капітал страхового підприємства, розцінюють свої інвестиції як ефективну форму вкладання коштів. Страхові внески і активи є їх власністю, а все перевищення страхових внесків над страховими виплатами є прибутком страховика.

Особливість взаємного страхування полягає у тому, що воно має некомерційний характер і тому в структурі страхового тарифу відсутня надбавка на прибуток, страхові послуги надаються за собівартістю, відповідальність за відшкодування збитків несуть солідарно усі його учасники, а страхувальник і страховик об'єднані в одній особі. Головною метою взаємного страхування є надання своїм членам найбільш якісних та доступних за ціною страхових послуг.

Товариства взаємного страхування та страхові кооперативи широко розповсюджені майже в усіх країнах світу з ринковою економікою. За даними дослідження, проведеного фахівцями Міжнародної асоціації взаємних страхових компаній (AISAM) у 2012 році, ТВС і страхові кооперативи становлять близько 40% загального обсягу світового ринку страхових послуг. Зокрема, в країнах-членах ЄС вони займають 26% страхового ринку, у США – 33,9%, в Японії – 38,2% Азії і Океанії – 11,4%, Латинській Америці – 10,7%, в Африці – 2,7% [13]. Сильні позиції взаємне страхування займає у таких країнах, як Франція, Фінляндія, Голландія, Австрія, Данія, Норвегія, Німеччина. Значно зросла за останні роки кількість організацій взаємного страхування в Іспанії та Португалії, що пов'язано з наявністю кризових явищ в економіці цих країн та прагненням населення до страхового захисту від ймовірних збитків [15].

Найбільш показовим у цьому плані є досвід канадських фермерів, які більше двохсот років тому об'єдналися для взаємного страхування посівів на принципах взаємодопомоги. З часом ці об'єднання, уже оформлені юридично в ТВС, утворювали Асоціації взаємного страхування. Мережу товариств взаємного страхування Канади часто називають «фермами взаємного страхування» [14]. Це означає, що означені співтовариства засновані на спільному майні страхувальників і загальної відповідальності за результати страхування. Вони не мають акціонерів, і будь-який дохід компанії належить її власникам-страхувальникам.

Типовим взірцем такого товариства є «Оксфордська компанія взаємного страхування» (Oxford Mutual Insurance Company), одна із численних організацій, з

яких складається Асоціація товариств взаємного страхування Онтаріо. «Oxford Mutual Insurance Company» була утворена в 1859 році й єдиними видами її страхування були фермерські будівлі, худоба та сільськогосподарський реманент. Наприкінці першого року операцій компанія мала 48 страхувальників та баланс коштів у 22, 45 дол. США. Нині її зобов'язання забезпечені активами п'ятдесяти товариств взаємного страхування, вона має активи загальною вартістю 16 млн. доларів США, а щорічний збір премій становить близько 7,5 млн. доларів США [16].

Із числа довірених людей страхувальники обирають керівництво товариством (Раду директорів кількістю 6, 9 або 12 осіб), яка, у свою чергу, вибирає свого представника в Асоціацію. Третина Ради директорів щороку переобирається на загальних зборах компанії страхувальників, де кожний член має один голос. Це забезпечує особливу гнучкість, демократичність організаційної структури і у той же час підтримує високий рівень довіри між учасниками страхування за рахунок того, що вони здебільшого особисто знайомі.

Заслуговує на увагу досвід кооперативного сільськогосподарського страхування в Японії. На відміну від комерційних страховиків, які вибірково підходять до обрання страхувальника, кооперативи страхують усіх фермерів без виключення, гарантуючи кожному компенсацію в обумовлених контрактом випадках. Незначний розмір внесків робить їх для страхувальників особливо привабливими, що посилює конкурентні позиції кооперативів на ринку страхування, а контроль з боку членів сприяє раціональному розвитку. Допомога держави в організації кооперативного страхування фермерів полягає у наданні пільгових кредитів кооперативам для поповнення їх резервних фондів, у випадку виплати вагомих страхових відшкодувань [2, с. 91-101].

Значне поширення взаємного страхування обумовлене рядом переваг, характерних для цього виду страхового захисту: воно значно дешевше комерційного, зібрані страхові резерви залишаються у безпосередньому розпорядженні страхувальників і використовуються ними за власними потребами, завдяки взаємоконтролю забезпечується більша вірогідність інформації про дотримання умов страхування та причин настання страхових випадків, що виключає конфлікт інтересів страхувальника й страховика. При цьому усі процедури страхування значно спрощуються, оскільки страховики й страхувальники є членами одного товариства.

Страхові кооперативи й ТВС практично не мають суттєвих відмінностей не тільки в організації та функціонуванні, але й в структурі органів самоуправління. Тотожність цих організаційно-правових форм підтверджують як статистичні дані, в яких вони представлені єдиним показником, так і створення спільної організації – Асоціації взаємних страхових компаній і страхових кооперативів у Європі (AMICE) [9, с. 513]. У міжнародній практиці страховими кооперативами називаються організації, створені за принципом взаємного страхування.

Деякі науковці вважають ТВС різновидом обслуговуючих кооперативів у сфері страхування. Вони доводять, що відмінність у термінології не повинна викликати сумніви щодо їх кооперативного характеру, на який вказує визначення «взаємне» у назві цієї організаційно-правової форми. Принципи взаємного страхування – неприбутковість, солідарна відповідальність, надання послуг за собівартістю, обслуговування лише своїх членів – є характерними

ознаками усіх кооперативів, незалежно від сфери діяльності [5, с. 55].

На погляд автора, з цією думкою доречно погодитись. Якщо звернутись до Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію», то у ст.1 сільськогосподарський обслуговуючий кооператив визначається як такий, що створений для надання послуг переважно своїм членам з метою впровадження їх сільськогосподарської діяльності. Серед його ознак можна виокремити особливий вид діяльності (обслуговування виробників сільськогосподарської продукції); добровільність членства; демократичний характер управління, рівні права у прийнятті рішень; розподіл доходу між членами кооперативу відповідно до їх участі в його діяльності; контроль членів кооперативу за його роботою в порядку, передбаченому статутом кооперативу [4]. Це дає підставу стверджувати про ідентичність економічної природи кооперативних організацій і товариств взаємного страхування, а, отже, й можливість останніх виступати у формі страхових кооперативів. Отримання статусу «обслуговуючий» означало б, що кооператив підпадає під дію Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію»

Створення організації взаємного страхування відбувається за принципом взаємної угоди групи юридичних чи фізичних осіб про відшкодування можливих збитків один одному на підставі умов, що оговорюються. На основі своїх внесків вони утворюють капітал, з якого покриваються збитки членів при наявності страхового випадку. Модель організації кооперативу взаємного страхування представлена на рис.1.

Рис. 1. Організація обслуговуючого кооперативу взаємного страхування

Авторська розробка. Джерело: [6].

Страхові внески та активи перебувають у спільному володінні членів кооперативу, які не мають права власності на капітал, але контролюють його. Це дозволяє їм самостійно визначати страхову політику, тобто види й умови страхування, включаючи рівень виплат страхового відшкодування. Страховий фонд кооперативів взаємного страхування формується за рахунок фіксованих чи непостійних страхових внесків, які повинні забезпечувати покриття зобов'язань стосовно страхувальників. Якщо по закінченні звітного періоду кооператив не мав заборгованостей по страхових виплатах і сплаті обов'язкових платежів, то загальними зборами членів може бути ухвалене рішення про зменшення чергових страхових внесків чи призупинення їх сплати.

Окремі дослідники відзначають певні розбіжності між товариствами взаємного страхування й страхо-

вими кооперативами: кооператори купують кооперативні паї за фіксованою ціною та, на відміну від ТВС, не збирають повторні внески [7, с. 64].

Для сільськогосподарських товаровиробників, сфера діяльності яких однорідна, взаємне страхування є найбільш зручною й доцільною формою страхового захисту. І не лише в силу переваг, про які йшла мова вище, а й завдяки єдності страхових інтересів та близькості по розміру ризиками.

Ці обставини істотно полегшують діяльність кооперативних організацій взаємного страхування, але викликають певні труднощі на етапі їх створення. Для ефективного функціонування страхових кооперативних організацій потрібна достатня кількість учасників. У протилежному випадку, в разі настання страхового збитку навіть в одного страхувальника, зібраних внесків може не вистачити для виплати страхового відшкодування, а збір додаткових коштів може виявитися занадто обтяжливим для інших членів.

Виходом із такої ситуації могла б стати співпраця на взаємній основі з кредитною кооперацією. Діяльність кредитних спілок і страхових кооперативів побудована на єдиній неприбутковій основі: перші займаються взаємним кредитуванням, другі – взаємним страхуванням. Страхові кооперативи могли б одержувати кредити (які б використовували винятково в інтересах своїх членів і під їх контролем) за меншими процентними ставками і, у свою чергу, мінімізувати вартість страхових послуг для кредитної спілки та її членів. Кредитна спілка дістала б можливість отримувати відсотки за річними фінансовими результатами діяльності страхувальника. Додатковим видом послуг могло б стати страхове посередництво, тобто робота працівників спілки у якості страхових агентів для своїх членів.

Така взаємодія передбачала б суттєві переваги для обох сторін, оскільки

створювала б можливість для надання широкого спектру послуг своїм членам, зокрема вибору найбільш оптимального варіанту страхування, встановлення гнучких строків сплати страхових внесків та можливість розстрочки, одержання безвідсоткового кредиту або позики, у тому числі й на страхові потреби, зберігання заощаджень членів тощо. Як некомерційні організації страховий кооператив і кредитна спілка здатні забезпечити істотне скорочення податкового навантаження на сільськогосподарське страхування та витрати на проведення страхових операцій.

Страхові кооперативи можуть бути двох видів: «сільськогосподарський страховий кооператив» або «сільський страховий кооператив». Статус «сільськогосподарський» означає надання послуг по майновому страхуванню, право на їх створення надається тільки сільгоспвиробникам. Зазвичай такі кооперативи створюються фермерами однієї спрямованості для страхового захисту засобів власного сільськогосподарського виробництва або врожаю від однакових страхових випадків. Якщо ж завданням кооперативу є особисте страхування (у тому числі й медичне), то такий кооператив можуть створювати фізичні особи, що проживають у сільській місцевості, й він отримує статус «сільський».

Правовою підставою для створення організаційно-правових форм взаємного страхування є Закон України «Про страхування» [3], постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Тимчасового положення про товариство взаємного страхування» від 1.02.1997 року [10], стаття 352 Господарського кодексу України від 16.01.2003 року [1]. Однак

у цілому відсутність розробленої законодавчої бази залишає правове становище організацій взаємного страхування невизначеним.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Отже, розвиток здорової конкуренції на вітчизняному страховому ринку потребує створення страховиками різних організаційних форм і надання страхових послуг як на комерційних засадах, так і неприбутковій основі. Цього вимагають низька пластоспроможність значної частини потенційних страхувальників, не завжди адекватна якості пропонованих послуг висока вартість страхових продуктів, необхідність наявності більш демократичного механізму страхування тощо.

В Україні наразі передумови для впровадження організаційно-правових форм некомерційного взаємного страхування як одного з елементів вітчизняної страхової системи. Практичне їх втілення потребує, передусім, створення відповідної правової бази, якою може стати прийняття Закону «Про товариства взаємного страхування», де був би врахований їх специфічний характер, визначені основні положення щодо заснування, функціонування та принципів діяльності.

Поєднання різноманітних форм страхування сільськогосподарських ризиків особливо актуальне у сфері агрострахування, де субсидії надає держава, а страхові послуги – приватний сектор. Створення некомерційних форм страхування, коли страховиками виступають сільськогосподарські товаровиробники, сприятиме зниженню навантаження на державу й мінімізації державних видатків з ліквідації наслідків несприятливих подій.

Запровадження практики взаємного страхування в Україні нагально потребують фермерські господарства. У його рамках значно легше розв'язати проблеми, пов'язані з відсутністю статистичних даних щодо врожайності сільськогосподарських культур, частоті стихійних подій, характеру їх прояву, необхідних для адекватних розрахунків тарифних ставок. Як свідчить закордонний та вітчизняний досвід, товариства взаємного страхування й страхові кооперативи утворюються, як правило, товаровиробниками однієї спеціалізації для страхового захисту від однакових страхових ризиків. Надання страховим кооперативам статусу «обслуговуючий» означало б, що вони підпадають під дію Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію»

Перспективи розвитку ТВС й страхових кооперативів пов'язані з перевагами взаємного страхування в порівнянні з іншими формами організації страхового захисту, зокрема більш повним врахуванням конкретних потреб страхувальників, використанням страхових резервів винятково в інтересах членів, надійністю системи страхового захисту та дешевизною страхових продуктів. Оскільки пріоритетом таких об'єднань є задоволення особистих потреб учасників у страхових послугах, а не отримання прибутку, їх соціальна роль більш значна, ніж акціонерних страхових компаній.

Перспективи розвитку організаційно-правових форм некомерційного страхування потребують подальших наукових досліджень у галузі законодавства, теорії, методології та принципів взаємного страхування.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>.
2. Гребенчиков Э.М. Страховой бизнес Японии – радикальная

- реорганізація / Э.М. Гребенщиков // *Мировая экономика и международные отношения*. – 2002. – № 3. – С. 91–101.
3. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР. – / Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1996. – № 18.
 4. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» // Урядовий кур'єр. – 1997. – 14 серпня. – № 148-149.
 5. Линин Ю. Как защитить самих себя [Текст] / Ю. Линин // *Вестник кооперации*. – 2005. – № 4. – С. 54–58.
 6. Линин Ю.И. Сельскому хозяину – надежную страховую защиту, или как создать сельский страховой кооператив. – М. : ФГНУ «Росинфор-агротех», 2002. – 48 с.
 7. Навроцький С.А. Розвиток товариств взаємного страхування в АПК [Текст] / Д.А. Навроцький // *Вісник Тернопільської академії народного господарства*. – 2001. – Вип. 15. – С. 63–65.
 8. Навроцький С.А. Товариства взаємного страхування: стратегія економічного розвитку / С.А. Навроцький // *Вісник СНАУ : наук.-метод. журн.* – Суми : Довкілля, 2002. – Вип. 2. – С. 12–21. – (Серія «Фінанси і кредит»).
 9. Пантелеймоненко А.О. Західноєвропейські товариства взаємного страхування та страхові кооперативи: сутність організації, зміст діяльності і значення [Текст] / А.О. Пантелеймоненко // *Вісник Львівської комерційної академії*. – Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2011. – Випуск 10. – С. 509–520.
 10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Тимчасового положення про товариства взаємного страхування» № 132 від 1 лютого 1997 р. Із змінами, внесеними згідно з Постановою від 28.03.2012 <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/132-97-p>.
 11. Стрельбіцький П.А. Товариства взаємного страхування: зародження, розвиток, становлення [Текст] / П.А. Стрельбіцький // *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. – 2003. – № 2(6). – С. 264–271.
 12. Ушкаренко Юлія. Розвиток страхової кооперації в сільському господарстві України [Текст] / Юлія Ушкаренко // *Формування стратегії науково-технічного, екологічного і соціально-економічного розвитку суспільства: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конф.* 6–7 грудня 2012 р. Ч.2. – Тернопіль : Крок, 2012. – 240 с.
 13. AMICE is the voice of the mutual and cooperative insurance sector in Europe // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.amice-eu.org/what_is_amice.aspx.
 14. Association of farm mutual companies in Canada Current National Subscribers // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.insuranceinstitute.ca/en/about-the-institute/national-subscribers.aspx>.
 15. Press release: Majority of insurers in the EU are mutual and cooperative // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.icoda.info/wp-content/uploads/2010/03/Majority-of-insurers-in-the-EU-are-mutual-or-cooperative.pdf>.
 16. Oxford Mutual Insurance. 2013 Financial Statement <http://www.oxfordmutual.com/>. – Режим доступу : /www.oxfordmutual.com/.

УДК 330.562:338.43

Федяєва М.С.

*викладач кафедри економічної теорії,
Херсонський державний університет*

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В ПРОЦЕСІ СУЧАСНИХ СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

У статті досліджено роль і завдання держави в економіці, в якій пробігають паралельно процеси трансформації та інтеграції з Європейським Союзом в контексті всеохоплюючих процесів та наслідків глобалізації. З'ясовано, що децентралізацію влади перш за все необхідно супроводжувати додатковою фінансово-інституційною підтримкою для менш розвинених регіонів, що починають процес трансформації. Доведено, що уряд повинен обрати такий шлях розвитку, який буде характеризуватися мінімізацією видатків на перетворення як в економічному вимірі, так і в політично-суспільному.

Ключові слова: держава, національна економіка, управління, уряд.

Федяева М.С. Роль государства в процессе современных социально-экономических преобразований

В статье исследованы роль и задачи государства в экономике, в которой протекают параллельно процессы трансформации и интеграции с Европейским Союзом в контексте всеобъемлющих процессов и последствий глобализации. Выяснено, что децентрализацию власти прежде всего необходимо сопровождать дополнительной финансово-институциональной поддержкой для менее развитых регионов, что начинают процесс трансформаций. Доказано, что правительство должно выбрать такой путь развития, который будет характеризоваться минимизацией расходов на преобразования как в экономическом измерении, так и в политически-общественной.

Ключевые слова: государство, национальная экономика, управления, правительство.

Fedyayeva M.S. Role of the state is in the process of modern social-economic transformations

The article examines the role and tasks of the state in the economy, which run parallel to the processes of transformation and integration with the European Union in the context of comprehensive processes and consequences of globalization. Found that decentralization of power first of all, you must follow additional financial and institutional support for less developed regions that begin the process of transformation. It is proved that the government should choose the path of development, which will be characterized by minimizing changes in the economic dimension, and politically-public.

Keywords: state, national economy, management, government.

Постановка проблеми. Взаємодія держави та економічних процесів, межі державного втручання в ринкові процеси завжди знаходили своє відображення в економічній теорії. Як показує історичний досвід, втручання держави в економічні процеси відбувалося в тій чи іншій мірі, проте її роль у різні періоди була неоднаковою. В умовах сучасних трансформаційних та інтеграційних процесів роль держави набуває нового значення. В процесі реалізації цих процесів вже допущено багато помилок, саме тому необхідно як найскоріше їх виправити та зменшити результати негативних наслід-

ків, звернути увагу на характер перетворень і відповідальність держави за процеси трансформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання ролі та місця держави в процесі сучасних суспільно-економічних перетворень розглядалися в публікаціях таких науковців, як: Ф. Фукуяма [4], Дж. Грей [2; 3], Дж. Стігліц, М. Фрідман [15] та інших. Проте відсутні комплексні порівняння та аналіз даної проблеми дослідження, що і зумовило спробу систематизувати існуючі підходи вирішення поставленого питання.